

YÖNETİMİN ESASLARI

Fundamentals of Management

Kaya Ali LEKESİZGÖZ*

Öz

Tabakalar şeklinde gelişim gösteren gruplar sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel anlamda farklılıklar göstermesine karşın ortak bir amaç edinme, grup şeklinde hareket etme, kaynakların belirlenmesi ve bunların en etkili şekilde hedeflere yönlendirilmesi noktasında birleşmişlerdir. Aksi şekilde hareket ise öznenin ihtiyaçlarının karşılanması noktasında kargaşa ve belirsizlik ortamına sebebiyet vereceğinden, amaçlı faaliyetlerde mutabakatın sağlanması işbirliğinin temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda bireylerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturdukları örgütlü grupların sahip olduğu fiziki ve zihni kaynakların kullanılmasında “yönetim” kavramı doğmuştur. Yönetim; evrimsel gelişim ve değişim sürdüren bir olgu olarak değerlendirildiğinde incelenmesi gereken daha birçok yönünü karmaşık ve dinamik yapısında barındırmaktadır. Fen bilimleri ile karşılaştırıldığında daha yeni ve farklı paradigmalara sahip sosyal bilimler evreni; etkileme-etkilenme döngüsünde dokunduğu yönetim biliminde bilim/sanat ikilemini oluşturmuştur. Yönetimin sanat tarafı, kadim zamanlardan bilimsel yönetim dönemine kadar geçen süre içerisinde sezgilerin, geleneksel yönetim anlayışlarının, deneme-yanılma yolu ile var olduğunu ifade etmektedir. Yönetimin bilimsel yönü ise yönetim olgusunun bilimsel yöntemler ışığında ve analitik pozitivist yaklaşımları benimseyen bir bilim olarak icra edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada sanatsal yönden ele alındığı değerlendirilen Maverdi'nin *Yönetimin Esasları* adlı eserinin, yönetim kadrajından bir kesit sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Maverdi, yönetim, kitap incelemesi, devlet, etik.

ABSTRACT

Although groups, which developed in the form of strata, differed in social, economic, political and cultural terms, they were united in achieving a common goal by acting as a group, identifying resources and directing them to targets in the most effective way. The action on the contrary will cause an atmosphere of chaos and uncertainty at the point of meeting the needs of the subject, reaching agreement in

* Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye. E-posta: kayalekesizgoz@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0339-9232.

purposeful activities has formed the basis of cooperation. In this context, the concept of “management” has emerged in the use of the physical and mental resources of the organized groups that individuals have formed to meet their economic, social, political and cultural needs. Management; when considered as a phenomenon that continues evolutionary development and change, its complex and dynamic structure points to many more aspects of it that need to be explored. Social sciences universe, which has newer and different paradigms compared to natural sciences; in the act-react cycle, also touched on the science of management and brought along the debates on whether the phenomenon is an art or a science. The artistic aspect of management states that intuitions and traditional management approaches have existed through trial and error from ancient times to the scientific management period. The scientific aspect of management reveals the necessity of performing the management phenomenon as a science that adopts positivist approaches in the light of analytical and scientific methods. In this study, it is aimed to introduce Maverdi’s *Management Fundamentals*, which is considered to be written artistically, by presenting a section from the management frame.

Keywords: Maverdi, management, book review, state, ethic.

Maverdi (2013). *Yönetimin Esasları*. Çev. Mehmet Ali Kara. İstanbul: İlke Yayıncılık, 175 sayfa.

Giriş

Günümüzde yönetim kavramına ilişkin bir inceleme yapılacak olursa tanım ve açıklamaların tarihsel süreç ekseninde açıklanmaya çalışıldığı ve genel anlamda bu sürecin yeniçağın habercisi olan 18.yy’dan itibaren artarak ivme kazanan Sanayi Devrimi ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Literatürde “klasikler”, “neo klasikler” “modern” ve “modern sonrası” yaklaşımlar başlıkları altında sınıflandırılan bilimsel yönetim yaklaşımları dikkat çekmekteyse de eski kaynaklara odaklanıldığında, yönetim biliminin doğuşunun bu kadar kısa bir dönemi kapsamadığı düşünülebilir.

Sanayi devrimindeki enerji, ulaşım, finans, ticaret, iletişim, teknoloji vb. gibi alanlarda yaşanan gelişmeler evrimsel olarak daha öncesinde de yaşanmasına karşın önceki örgütler temelde aile, ordu ve devlete bağlı örgütler özelinde geliştiğinden sanayi devriminde ortaya çıkan örgütlerle karşılaştırılamayacak ölçekte olmaları nedeniyle farklı bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda çalışmanın odak noktasında bu düşünce bulunmaktadır.

Yönetimin kısaca değinilen bu evrimsel gelişimindeki süreklilikle, kavram sanat mı yoksa bilim mi olduğu şeklinde inceleme nesnesi yapılmıştır.

Kavramın sanat boyutunu, sezgilerin, geleneksel anlayışların, tecrübelerin, deneme-yanılmaların oluşturduğunu, bilimsel boyutunu ise pozitivist yaklaşımları benimseyen analitik ve bilimsel bir sürecin oluşturduğu söylenebilir. Bu kapsamda önceki toplumlardan, medeniyetlerden günümüze ulaşan deneyimlerin, aktarımların, sistematik bir yapı içerisinde yönetim gözlüğünden incelenmesi önem arz etmektedir (Efil, 1999).

Yönetim bilimine ait bugüne dair söylenenlerde Sümerlerin yazıyı bulmaları, Mısırlıların piramitleri inşa süreci, Hammurabi Kanunları, Pers İmparatorluğu, Roma Hukuku, Antik Yunan'daki gelişmeler, semavi dinlerin doğuşu, Farabi ve Gazali öğretileri vb. değişik uygarlıkların katkıları yadsınmaz. Bu kapsamda “bilimsel yönetim” anlayışı ile daha eski zamanlardaki çeşitli düşünürlerin yönetim bilimi ile ilgili olabilecek görüş, öneri ve ilkelerden bahseden kaynaklar arasındaki bağlantı kurulması yönetim düşüncesinin evrimine dair ipuçlarının yakalanmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada Batı kültüründe Latince ismi ile “Alboacen” olarak tanıyan, Emevilerden sonra halifeliği devralarak uzun süre İslam dünyasının yönetiminde söz sahibi olmuş Abbasiler döneminde kadılık görevlerinde bulunmuş; tefsir, fıkıh, kelam, hadis gibi ilimlerdeki önemli eserlerinin yanı sıra siyaset felsefesi, devlet teorisi, idare ve ahlak, devletin varlık amacı, etkin yönetimini nasıl sağlanacağı, devlet başkanlarında bulunması gereken özellikler ve devlet-toplum ilişkilerine dair eser ve görüşlerini belirten, ilk İslami siyaset teorisyenlerinden Maverdi'nin (975-1058) *Yönetimin Esasları* (Özgün adı *Teshilü'n-nazar ve Ta'cilü'z-zafer fi Ahlakil melik ve Siyaset'l-mülk*) eseri yönetim bakış açısı ile çözümlenmeye çalışılacaktır.

Yazar çalışmasında devletin otorite kökünü, anlamını ve işleyişini felsefi ve ahlaki bir çerçevede ele alarak devlet yönetiminde orta ve üst düzey yöneticileri hedef alarak “olan” ve “olması gereken” özelliklerini tartışmış, devlet yönetimindeki normatif yapıyı, ahlâkı ve diğer kuralları anlatarak yönetici adaylarına makro seviyeden bakış açısı kazandırılmasına ilişkin tavsiyelerini İslam hukuku ve adalet olgusu ile aktarmaya çalışmıştır. Eserin eleştirilmesinde ise; satır aralarındaki ifadelerin liderlik, stratejik yönetim ve SWOT analizindeki karşılıkları ilişkilendirilmiştir.

Analiz ve Değerlendirme

Tam adı Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Mâverdî olan eser sahibi 974'te Basra'da doğmuştur. Babası ve kendisi gül suyu (mâ'ül-verd) işiyle uğraştığı için Maverdi lakabıyla tanınmış, küçük yaşlarından itibaren ilim dünyasında dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Hu-

kuk, siyaset, edebiyat, Arapça, hadis, fıkıh, tefsir gibi alanlarda otorite sahibi olmuş, Basra ve Bağdat'taki eğitimlerinin tamamlanmasını müteakip çeşitli bölgelerde kadılık ve baş kadılık görevlerini icra etmiştir. Ülkemizde daha çok *el-Ahkâmü's-Sultaniyye*¹ isimle eseriyle tanınan Maverdi'nin anayasa, idare, maliye ve devletler hukuku, kamu yönetimi ve yönetim ilkelerine dair görüşlerini adalet ve ahlak kavramları ile sentezlediği birçok eser mevcut olup çeşitli dillere çevrilmiştir (Göz, 2021).

Eserin incelemesine geçmeden önce Maverdi'nin yaşadığı dönem itibari ile PESTLE² durumu genel hatları ile incelenecek olursa şu değerlendirmeler yapılabilir:

Politik açıdan; hayatının büyük bölümünü geçirdiği ve günümüzde Irak coğrafyası olarak bilinen alan özellikle siyasi açıdan karışıklık içerisindedir. Halifelik hakkının elde edilmesine yönelik mücadelelerin din temelli ağırlık kazanmasından dolayı Büveyhliler-Fatimiler ile Selçuklular-Abbasiiler arasında otoritenin sağlanmasına yönelik mücadeleler yazarın hayatı noktasında yoğun siyasi hareketliliğin yaşandığı zaman dilimine tekabül etmiştir (Çolak, 2016).

Ekonomik açıdan; İslamiyet'in yayılması sürecinde etkili olan Abbasiilerde bölge ve sınıf yönünden vergilendirmede eşitsizlik yaşanmamış olup bölgelerin sahip olduğu zenginlik ve ürün kapasiteleri dikkate alınmış, halk geleneksel devlet anlayışı içerisinde etnik ve dini açıdan mensubu olduğu gruba yönelik vergilendirme sistemine tabi tutulmuştur (Ortaylı, 2017).

Sosyo-kültürel açıdan; İslamiyet'in yayılması noktasında Arapçanın birleştirici etkisi mozaik ve renkli medeniyetlere zemin hazırlamış, ilim öğrenme merakı ile hareket eden âlimler, seyyahlar, coğrafyacılar ve tüccarlar sürekli hareket ederek fikir, düşünce ve davranışların serbest dolaşımına olanak tanımış, cami, han, hamam, medreseler, esnaf odaları günlük yaşamın sosyo-kültürel yapı taşlarını oluşturmuştur. Bu dönemde dikkat çeken Semerkant, Basra, Bağdat, Şam, Mısır, Nişabur ve İskenderiye gibi merkezler ön plana çıkmıştır (Arifoğlu, 2020).

¹ Maverdi'nin günümüze ulaşan eserleri arasında bilim dünyasınca sıklıkla araştırılan ve en önemli eseri olarak dikkat çeken çalışma *Maximilian Enger Edisyonu* (Mawerdi constitutiones politicae) (Bonn) tarafından ilk kez 1853 yılında yayımlanmış ve çeşitli dillere çevrilmiştir.

² PESTLE politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal (legal) ve çevresel (environment) etmenlerin İngilizcilerinin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır. Bir analiz tekniği olan yöntem sonucunda örgütlere, işletmelere, kurumlara vb. organizasyonlara yönelik hem tehditler hem de avantajlar belirlenir.

Teknolojik açıdan; altyapısal tesislerin sınırlı olduğu, üretimde ihtisaslaşma ve teknolojinin emek-yoğun gerçekleştiği, şehrin dış dünyaya bağımlı olduğu, ihtiyaçlarının kırsal bölge ürünlerine dayalı gerçekleştiği, ulaşım teknolojisinin sınırlı gelişim gösterdiği bu sebeple nüfusun belli merkezlerde yoğunlaşmadığı geleneksel üretim portresi çizmiştir (Ortaylı, 2017).

Yasal (legal) açıdan; İslami devlet anlayışında yargı erki, hâkim, hali-fenin kendisi olup bu yetkisini tayin ettiği vekili kadılar marifetiyle gerçekleştirmiş, günümüzün mahkeme anlayışı o dönem itibariyle cami ya da kadinın evinden yürütülmüştür. Ekonomik hayatın düzeni ise, pahalılık, hileli işlemlere yönelik çok sert cezalandırılmaların yapıldığı bir dönem olarak seyretmiştir (Ortaylı, 2017).

Çevresel açıdan; Abbasilerin hüküm sürdüğü bölgeler noktasında Afrika kıtası, İran ve Hindistan'da yetişen ürünler bir potada erime imkânı bulmuş, bu ürünler doğuda, Çin sınırlarından İran, Mısır, Mezopotamya, Akdeniz ve Endülüs'e kadar uzanan geniş bir coğrafyaya taşınmıştır (Kremers, 1934).

Yönetim kavramı en genel haliyle; yöneten ve yönetilen arasındaki fonksiyonel bir ilişki olarak tanımlanırsa, eserin içindekiler bölümünde giriş kısmını yönetici, halk ve din kavramlarını örneklerle açıklamaya başlaması okuyucuya eser hakkında ipucu sağlamaktadır. Müteakip bölümlerde ise eser devletin varlık nedenleri, görevleri, adil yönetim ilkeleri, devlet başkanının yardımcıları, bürokratlar ve halkla ilişkiler ana başlıkları altında sıralanmıştır.

Eserde, makro seviyeden ele alınan refahı artırıcı eylemlerin, sosyal hayatı düzenleyici reformların, ekonomik ve politik tavsiyelerin kamu perspektifinden ele alındığı ve bunu siyaset felsefesi ile birleştirildiği düşünülmektedir. Siyaset ve kamu sentezi ile daha çok devlet yönetiminin ağır bastığı kavramlarda yazar; devletin temel görevlerini "Bayındırlık ve İskân", "Asayiş ve Güvenlik", "Askeri Yapılanma", "Mali Düzenlemeler ve Adil Paylaşım" başlıkları altında incelemiştir. Bu durum yazarın kendisinden önceki Antik Yunan dönemine ait filozofların eserlerinden bilgisi olduğunun ve onları inceleyerek etkilendiğini işaret etmektedir.

Devletin temelini, yönetim ve kuruluş felsefesi ile ilişkilendiren Maverdi, eserinde sevgi, korku, adalet ve eşitlik olgularını adil yönetimin temeli olarak görmektedir. Bu duygulara sahip yöneticileri ise ahlak, yeterlik ve kararlılık kıstasları altında ele almaktadır. Bunu yaparken tarihte iz bırakmış önceki medeniyetlere ait rivayetleri ve yazılı eserlerdeki alıntılarını yorumlamaktadır. Üst düzey görevlerde bulunan yöneticilerde kritik olarak gördüğü beş

özelliği (Maverdi, 2013), 1. Kendisini, gelirlerin gerçek kaynağına götürecektir bir kararlılık, 2. Sorunlarla karşılaştığında, kendisini dikkatsizlik ve sorumsuzluktan koruyacak bilgi, 3. Felaketlerin doğurduğu gerilimlerin yıkamadığı yürek ve cesaret, 4. Vaat veya ceza durumunda, vefakârlıktan ayrılmayan bir sadakat, 5. Taleplerin çokluğu durumunda malını dağıtmaktan çekinmeyen bir cömertlik şeklinde sıralamaktadır.

Maverdi'nin bu yaklaşımında; liderlik tiplerinden doğruluk, özgecilik, alçakgönüllülük, empati ve iyileştiricilik, kişisel gelişim, hak ve adalet ile güçlendirme değerlerine vurgu yapan etik liderlik kuramlarına (Yukl, 2018) çok yakın kavramları eş tuttuğunu söylemek mümkündür. Maverdi, eserinde devlet başkan yardımcılarının neden ihtiyaç duyulduğunu, ehemmiyetlerini, seçimleri ve aranması gereken nitelikler hususunda özellikle durmakta, günümüzün modern hükümet sistemlerindeki yasama, yürütme ve yargı erklerinden sorumlu olan devlet ve kamu yöneticilerinin o günkü karşılıkları olabilecek vezir, vali, kadı gibi kişilerin niteliklerine de değinmektedir (Yukl, 2018).

Siyasi açıdan tepe yönetiminde bulunan hükümdar ya da devlet başkanının yardımcılara yönelik, insan vücudundaki sistemi metafor olarak kullanan yazar kendi adına işleri yürütecek yetkin insanların kritik pozisyonlarda görevlendirilmesine; bedeni ayakta tutan organlara benzetmekte söz konusu organların sağlıklı olmadıkça ülke yönetimine benzettiği vücudun sağlıklı olamayacağına, bu organlardaki rahatsızlıkların tedavi edilmedikçe de sağlığına kavuşamayacağına vurgu yapmaktadır. Devletin zayıflama nedenlerine de değinen yazar, özellikle yönetici durumundaki kişilerin etki ve ilgi alanlarında meydana gelen bozulmalarda sorumluluklarından kaçamayacaklarını, yönetim tarzlarındaki şiddet veya yumuşak uygulamalara karşı dengeleyici politikalar izlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Yönetimsel problemlerin çözülmesinde iç ve dış etkenlerin çok iyi analiz edilmesi gerektiğinin altını çizen Maverdi, düzenli ve kararlı yapı elde edilmeye kadar durmaksızın çaba gösterilmesini ve uygulamaların duruma göre revize edilmesini tavsiye etmektedir. Bu tavsiyelere yönetim gözlüğünden baktığımızda bilimsel yönetim fonksiyonlarından planlama, örgütlenme, yöneltme, koordinasyon ve kontrol kavramlarını anımsatan ilkeleri işaret etmektedir.

Yönetim sorunlarında iç ve dış etkenlere yönelik sürekli revizyon tekrarları ise GZTF (SWOT) analizine benzetilebilir. Bu görüşün desteklenmesinde yazarın "Kötülüğün başa gelmesi sürpriz olmaz, eğer nedenleri ortada bulu-

nuyorsa.”, “Huyu yakmak olan ateş bile zıddı olan su ile söndürülür.”, “Usulüne uygun olmayan bir yerden işe başlarsan şaşırırsın, ama usulüne uyar-san doğruyu bulursun.” (Maverdi, 2013) ifadeleri örnek gösterilebilir.

Halkla ilişkiler bağlamında ise yönetici durumunda bulunan devlet baş-kanına yönelik kanunlar karşısında hareket tarzları, toplumdaki zengin-fakir, iyi-kötü dengesinin sağlanması, kanaat önderleri, âlimler, bilginler ve öğrencilere yaklaşımlar ile halka iyilik yapma konuları ayet ve hadislerle desteklenerek adeta yöneticinin etik el kitabı şeklinde düzenlenmiştir.

İçindekiler kısmı genel hatları belirtilen eserin dil ve üslup açısından in-celenmesinde ise; sade ve anlaşılabilir bir dille kaleme alındığı, eserin teorik bir bakış açısından ziyade olgusal tarzda işlendiği, geçmişteki pratik uygu-lamaların sonuçlarından hareket ederek betimsel bir yol izlendiği söylene-bilir.

Yazarın içinde bulunduğu sosyal ve politik şartlar dikkate alındığında ve diğer eserlerindeki görüşlere bakıldığında doğru bildiğini söyleyen ve müm-kün olduğunca İslam hukuku ve ahlakı ekseninde görüşlerini dile getirmeye çalışan bir karakter olduğu görülebilir. Eserin derinlemesine bir düşünce boyutunda bilgi sağlamadığı, daha çok yol gösterici bir el kitabı niteliği taşı-dığı, temel fikir ve görüşlerin çok kısa açıklamalarla belirtildiği, benzer dö-nemlerde yakın ve uzak coğrafyalarda ele alınan eserlerin daha kapsamlı olduğu görülebilir. Ancak yazarın bu çalışmasının yanında uzmanlık alanı olan diğer alanlardaki eserleri dikkate alınacak olursa siyaset, ahlak ve etik yaklaşımlarının ulusal ve uluslararası alanda ciddi çalışmalara konu edil-mesinin yanı sıra yönetime dair görüşlerini belirttiği bu eseri aslında yazarın güçlü bir entelektüel birikime sahip olduğunun bir göstergesi sayılabilir.

Din temelli anlayış içerisinde, bulunduğu dönemin şartlarını geçmişten gelen bilgi birikimi ile sentezleyerek siyaset, iktidar ve devlet üçgeninde; yöneticilerin fiili durumlara karşı uygulayacakları hareket tarzlarında karşı-laşmaları muhtemel sonuçları sosyo-politik yönlendirici tavsiyelerle özet-leyen Maverdi; eserinde ağırlıklı olarak devletin üst düzey yöneticilerini he-def almış ve yönetim kavramını toplum nesnesi ile köprü vazifesi gören bir olgu olarak değerlendirmiştir. Bu durumu dönem itibari ile ortaya konan eserlerle karşılaştırdığımızda yazarın çalışmasının siyasetname türünde olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç

Etimolojik açıdan incelendiğinde Arapçada siyaset; insan gruplarını idare etme, politika yapma, devleti yürütme vb. manalarına gelmekte, siya-

setname ise siyaset yapan kişilere özellikle devlet adamlarınca uyulması gereken kuralları ve tavsiye niteliğindeki ilkeleri içeren kitap ve tür anlamında kullanılmaktadır (Adalıoğlu, 2009). İslamiyet'in doğuşunu müteakiben gelişmesi ve yayılması evresinde siyasi birliğin ve devlet geleneğinin gelişmesinde etkili olan İslami siyaset felsefesinde siyasetnameler önemli çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. 1648 Westfalya Antlaşması ile milat sayılabilecek modern devlet doğuşunun öncesini işaret eden geleneksel devlet anlayışında ise söz konusu siyasetname örnekleri kral, hükümdar, hakan, halife, padişah gibi unvanlara sahip geleneksel devlet yöneticilerine sunulmuştur.

Çalışmada incelenen *Yönetimin Esasları* bu doğrultuda yazılmış bir eserdir. Çünkü İslamiyet'in doğuşu ve akabinde Hz. Muhammed'in vefatından sonra Müslüman coğrafyalardaki sorunların ana kaynağının yönetime dayanması, kısmen yönetim olgusuna kısmen de siyasal tercihlerdeki hareket tarzlarının yöntem sorununu beraberinde getirmiş ve bu dönemlerde teorik düşünce geçmişteki pratik uygulamalarla sentezlenmiştir. Özellikle bu yüzyıllarda yaşamış âlim, bilgin, ulema grubundaki kişilerin eserleri sonraki çalışmalara ilham olmuştur (Menekşe, 2017). Maverdi, eserinde dönemin politik durumuna bakarak, devlet kavramını, gayesini, etkin yönetim biçimini, toplum düzeninin sağlanmasını, kamu düzeni ve adaletin nasıl tesis edileceğini, devlet başkanında bulunması gereken temel özellikleri yansıtmış ve bu yaklaşımı, kendisinden sonraki çalışmalara esas teşkil etmiştir.

Devlet yönetimini, toplumsal düzenin sağlanmasındaki sürekliliği ve gelişimi, dini, siyasi, hukuki, iktisadi ve psikolojik yönlerden ele alan Maverdi, yönetim sürecinde ülkenin imarını, emniyet ve asayiş hizmetlerini, orduyu, kamu maliyesini, hukukun uygulanmasını asli fonksiyonlar olarak görmektedir. Günümüzün devlet anlayışında kamu örgütlenme tiplerine bakıldığında benzer önceliklendirmeleri görmek mümkündür. Bu yapı içerisinde devlet başkanlığına ayrı bir yer açan Maverdi, onu insanların müşterek hayatının gelişmesine yardım eden sosyal bir organizasyon olarak görmektedir. Devlet başkanı ve yardımcılarında bulunması gereken temel nitelik olarak adalet kavramını merkeze alan Maverdi, bunu etkili ve gerçekçi bir yönetim geleneği oluşturulmasının birinci ilkesi olarak değerlendirmektedir.

Eserin genel değerlendirmesine bakıldığında konular ile alakalı olumlu/olumsuz, iyi/kötü, avantaj/dezavantaj önermeleri ile görüşlerini ilkeleş-tiren Maverdi'nin hedef kitle olarak tepe yönetimini hedef aldığı, günümü-

zün yönetim anlayışında stratejik yaklaşımı benimseyen yöneticilerin sıklıkla başvurduğu GZFT (SWOT) analizini uygulamaya çalıştığı söylenebilir.

Buna karşın günümüzün artan rekabet koşulları ve küreselleşen dünyasında toplumun refah ve mutluluğunu sağlama noktasında gösterge sayılabilecek iktisadi konuları ve üretim gibi görevleri görece daha az işlediği, üretim ve onunla ilişkili alanları ürün fazlalığı ve bolluk üzerinden yorumlayan Maverdi'nin çok genel makro ve mikro sentezlerde bulunduğu söylenebilir. Bunu yanı sıra özellikle kamu maliyesinde, kamu servetinin bolluğuyla yönetimin istikrar sağlayabileceğini, azlığında ise bunalıma düşeceğini dile getiren yazar, vergi adaletinin hem halka hem de siyasi rejime mutluluk getireceğini ifade etmektedir.

Kaynakça

- Adalıoğlu, Hasan Hüseyin. (2009). "Siyasetname". *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.37. İstanbul: TDV Yayınları, 306-308.
- Arifoğlu, Yunus (2020). "Abbasiler Döneminde Bilgi, Teknik ve Ürün Nakli". *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 12(1): 248-257.
- Çolak, Abdullah (2016). *Maverdi ve El-Ahkamu's-Sultaniyyesi. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1): 173-214.
- Efil, İsmail (1999). *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Göz, Kemal (2021). "Mâverdî'de Siyaset Felsefesi: Ahkamu's-Sultaniyye Örneği". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1): 100-121.
- Kremers, Johannes Heindrik (1934). *İslam Medeniyeti Tarihinde Coğrafya ve Ticaret*. Çev. Ö. Rıza. İstanbul: Asarı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı.
- Maverdi (2013). *Yönetimin Esasları*. Çev. Mehmet Ali Kara. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Menekşe, Ömer (2017). "İslam Düşünce Tarihinde Devlet Anlayışı: Maverdi ve Nizamülmülk Örneği". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5(2): 193-213.
- Ortaylı, İlber (2017). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Yukl, Gary (2018). *Örgütlerde Liderlik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” ereve–sinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu alıřma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

ıkar atışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir ıkar atışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship, or publication of this article.*